

>> Montserrat Costa davant dues de les peces que recentment ha exposat a La Mercè.

La bellesa narra, és un succés narratiu. El que és bell no és una brillantor momentània, sinó seguir il·luminant en silenci.

Byung-Chul Han

La placidesa en la conversa, en el cara a cara, en un dinar, en una inauguració de Montserrat Costa (Barcelona, 1943), gironina des de 1966, produeix efectes benèfics i, també, permet equilibrar pensaments que les voràgines actuals difuminen sense pietat en nom de no se sap ben bé què. Com també transcendeix, o t'acomboia mentre t'atrapa, la feina artística desenvolupada damunt la tela, el paper o en tres dimensions. La seva obra, vista des d'una certa retrospectiva, acotada només per l'espai expositiu, desvela amb la fermesa quasi numantina tot el que és ignot, misteriós, mitjançant una eina magistral: l'ofici de la pintura sempre en evolució formal, que oscilla entre l'expressionisme formal, agut, necessari, i el més crònic, potser més indagador, l'expressionisme conceptual més reposat, potser més acreditat i, ahora, més inefable. Pocs coneixen el misteri, ni la seva química, ni la seva substància simbòlica; el que preval i preocupa no sap de figuracions. Algú, Montserrat Costa, en detalla fugissers llambrecs, indicis, especulacions, però sense oblidar les profunditats de la perseveració artística, dia rere dia.

Montserrat Costa

i l'articulació en la profunditat del misteri

Text > SEBASTIÀ GODAY

Fotos > MIQUEL MILLAN

Fa una vintena llarga d'anys vaig visitar Montserrat Costa al seu estudi del carrer de la Força de Girona, el mateix de l'artista Josep Aguilera. En aquells dies Costa plantejava obres de gran format en un llenguatge pictòric en la línia dels grans expressionistes abstractes americans. Eren les obres de la primera meitat dels anys vuitanta, governades pel color i la

>> Sense títol, 1984, acrílic sobre tela, 150 x 150 cm.

>> *Sense títol, 1992, acrílic sobre tela, 170 × 200 cm.*

gestualitat directa, aparentment descontrolada, però sempre en una direcció creativa: la revisió dels esclats més amagats, més vinclats, potser insinuats, dels abismes de l'alfa i l'omega, potser allò que no ens és revelat si no és en forma artística, en arts plàstiques, musicals o en literatura.

Enguany, ens hem citat a La Mercè, a Girona, tot i que el seu taller ara el té a Can Gibert del Pla, on exhibeix una reconfortant antologia d'alguns dels seus moments més desconeguts i inèdits. El recorregut es fa plàcidament, cada peça té el seu espai i la seva solitud o la seva correspondència temporal, però en cap moment abassega. En general, qualsevol peça, com ella recalca sovint, es construeix des de dues premisses intocables i fonamentals: per un costat, l'ofici, la manipulació de les densitats de la pintura, les veladures, els interiors i els exteriors, les qualitats dels colors, la fortalesa de la pinzellada, del retall. L'altra premissa, potser més conceptual, potser més filosòfica, té a veure amb allò que en diu *misteri*, l'origen, l'enzim, el que sabem però no coneixem, o potser amb l'inefable: gairebé

totes les peces ens ofereixen entrelluir, sempre mitjançant la pintura, aquest quelcom desconegut, entre caòtic i perfectament determinat, però mai del tot si no és que tota la peça sencera (el que es veu i el que no es veu) arriba a formar un tot expressiu.

>> *Sense títol, 2014, mixta sobre tela, 220 × 190 cm.*

En la sèrie *Quadricula daurada*, del 1992, generada en aquells anys de la primera guerra televisada (la de Kuwait), l'anècdota, el punt referencial proveït per l'avenir de la vida es troba en el principi de qualsevol peça. Uns entramats de colors acrílics gèlids sobre tela, en format de díptic, amb una part dreta i una esquerra amb una lleugeríssima diferenciació tonal dels colors freds i àcids que recorden la visió nocturna d'aquella guerra retransmesa en directe en *prime time*, sabem l'entramat (l'ordit i la trama, una mena d'exoesquelet) i també els punts de respiració, de visió, que ens aprofundeixen cap al darrere dels entrecreuaments on intuïm allò primigeni, misteriós (sempre preservat, recòndites subtils), potser la maldat, potser les víctimes, potser la cosificació d'un enemic, potser la ràbia, potser les víctimes victorioses, potser els gargalls de la premsa addicta.

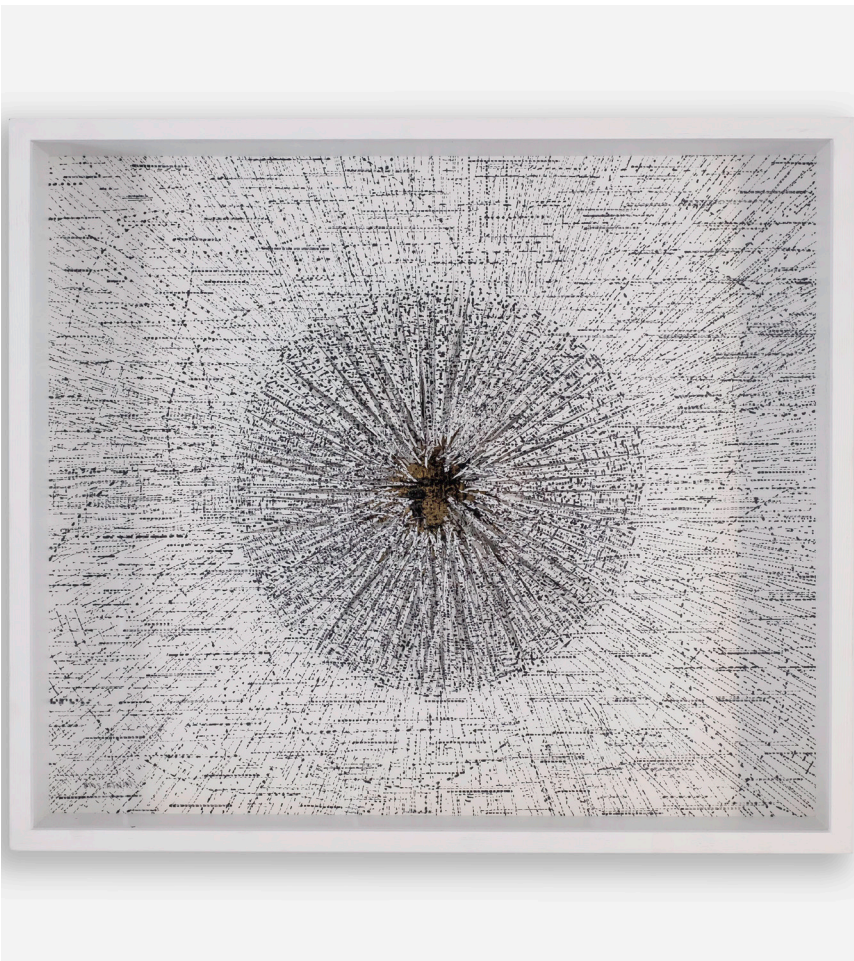
En obres d'aquest període, gairebé totes en equilibrades trames, poden aparèixer altres moments de la seva producció, potser pinzellades carregades de pintura per provocar els *drippings* (la pintura seguint el curs que li marca la llei de la gravetat), els gestos amples i poderosos fets ira.

Més recentment, l'obra de la Montserrat Costa segueix evolucionant entortolligada en les mateixes coordenades creatives: la generació de la idea i la troballa tècnica per plasmar-la. En aquests darrers anys l'obra, a primer cop d'ull, des de l'espectador, se'ns afigura com mons tancats, centrípets, potser de dimensions més petites però amb ambició espacial més precisa, estructures geomètriques esferoidals la superfície de les quals aparenten crostes, esquerdes, senyals inevitables d'interioritats que malden per sortir i que des de l'exterior es gra-

ten (*grattage*) minuciosament i incideixen en l'aflorament delicat d'allò essencial i misteriós que amaga o mig amaga qualsevol peça de Costa fins a donar unes certes brillantors, un volum a la peça plana que sovint té correspondència en altres obres de caire escultòric.

Seguint en aquest si és no és del volum, cal destacar la sèrie *L'energia del misteri*, composta d'obres molt regulars, encapsulades, amb una evident càrrega de les tres dimensions, fetes en paper i tinta, en què l'artista gairebé empeny l'espectador a la xafarderia induint-lo a espiar, com un *vieux voyeur*, allò que pràcticament és inabastable, l'influx del que no sabem però volem conèixer: el misteri omnipresent.

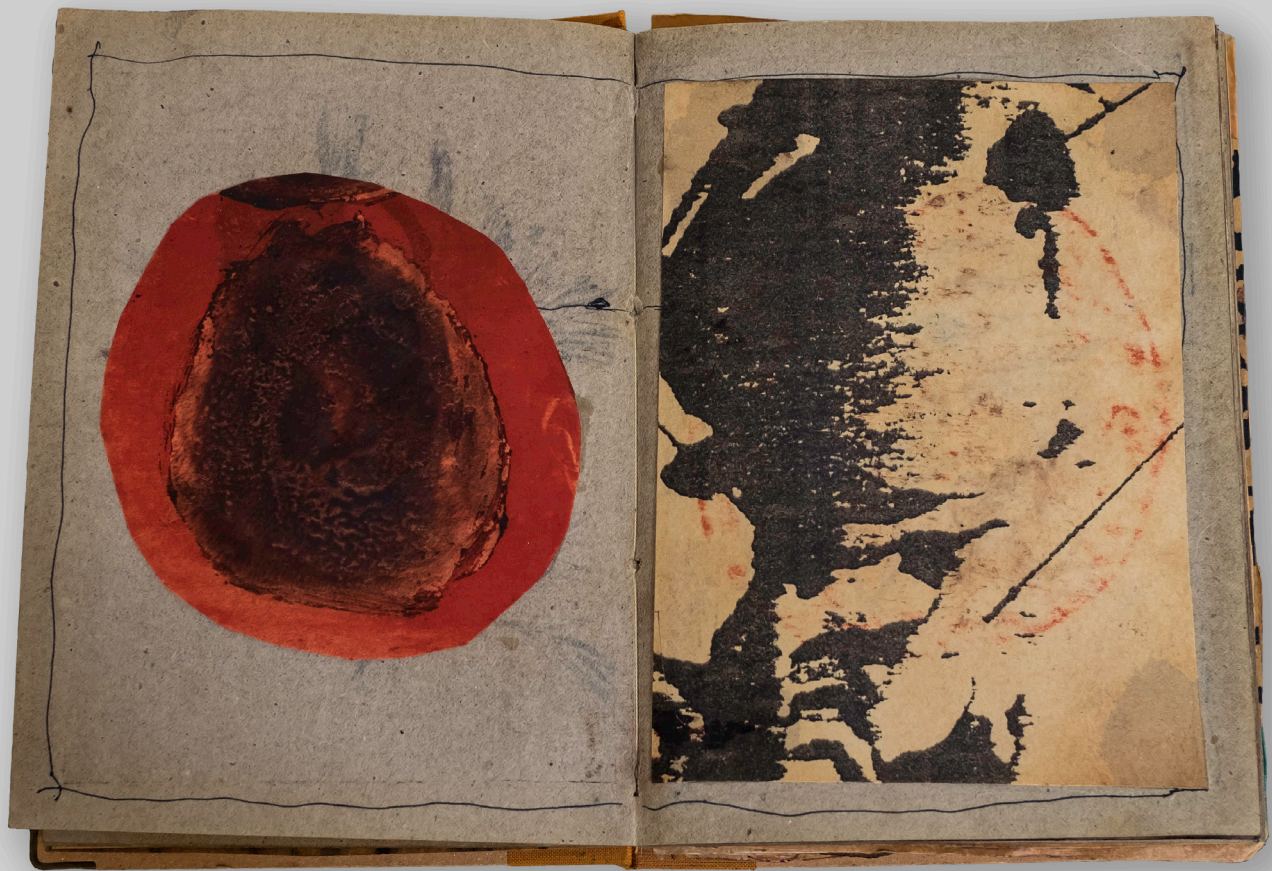
Un enginyós aforisme de Jorge Wagensberg diu: «La mà connecta el cervell amb el cosmos». Probablement aquesta frase, que sembla una *boutade*,

>> Energia del misteri, 2015, retolador blanc sobre paper, 60 × 11 × 52 cm.

>> Sense títol, 1994, acrílic sobre tela, 200 × 80 cm.

>> *Llibre d'artista*, 1993, dibuix, oli i collage, 20 x 30 cm.

facilita, deslloriga, la comprensió de tota la trajectòria de Montserrat Costa, una corrua d'instruments, de mirades, de troballes, sempre des de fora cap a dins, des del gest, des dels tintats, des del portent fins a no sabem què o com moure'ns-hi. Ella ens dicta el secret; és, per sempre, l'obra de Montserrat Costa.

Un altre aspecte essencial en la trajectòria artística de Costa són els llibres d'artista, de bibliòfil, que en un poc espai reuneixen tota la riquesa creativa i referencial de la seva obra. Recordo que en una ocasió vaig tenir sota la meua custòdia dos d'aquests llibres (un era de 1993), i sens dubte són els llibres que he vist i revist més vegades. Cada pàgina era un món, una pintura i una altra, una cerca irreductible i ambiciosa, un regal per a la mirada. Aquests llibres, en ser exposats, únicament permeten la visió de dues pàgines, però en les altres, en les no vistes, sempre queda resguardat aquell misteri, allò

amagat, de difícil accés, gairebé en to cabalístic.

No puc estar-me de convidar-la a dinar, no vull deixar passar uns altres moments deliciosos en què no siguin necessaris els formalismes d'una trobada professional i en què puguin aflorar amb llibertat altres esguards més fàcilment perceptibles, com els inevitables esments a Manolo Martín Madrid, arquitecte, el seu marit i, m'ho imagino, una mena d'alter ego, d'espàrring, un far vital que Montserrat Costa cita i cita. També el mar, sigui a l'Alt Empordà o a les muscleres del port de Barcelona, com un immiscible paisatge de la seva joventut, i/o la seva absència quan residia a Madrid, on va pintar poc perquè encara no era plenament conscient que serà el seu futur. Em recalca la gran quantitat d'energia i felicitat que li va produir ser professora de pintura a La Mercè de Girona, on va poder copsar i reordenar habilitats que, si no, s'haurien esvaït. Montserrat Costa, ets pintura.

Per saber-ne més

<http://montserratcosta.com>